

Uluslararası
Çalışma
Örgütü

► Rehber İlkeler

Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin
İşgücü Piyasasına Erişimi

► Rehber İlkeler

Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin
İşgücü Piyasasına Erişimi

Giriş

Dünyanın her yerinde, çatışma, şiddet ve insan hakları ihlalleri nedeniyle zorla yerinden edilme vakaları, uzun süre devam edebilmekte, başta zaten sosyo-ekonomik zorlukların üstesinden gelmeye çalışan kesimler olmak üzere, mülteciler, etkilenen topluluklar ve ülkeler için zorluklar yaratmaktadır.

Uluslararası toplum gittikçe artan oranda, insana yakışır işe erişimin, sürdürülebilir müdahale stratejilerinin vazgeçilmez bileşeni olduğunu, mültecilerin ev sahibi ülke toplumuna ve ekonomisine katılması ve katkıda bulunmasını, aynı zamanda ev sahibi ülke vatandaşı olan işçiler ve diğer insanların dezavantajlı duruma düşmemesini sağladığını kabul etmektedir.

Gerçek yaşamda, mültecilerin işgücü piyasasına katılma ve insana yakışır iş bulma kapasitelerini etkileyen birtakım faktörler bulunmaktadır. Bunlar arasında ev sahibi ülkenin sosyo-ekonomik koşulları, mültecilerin korunması ve çalışma haklarına ilişkin mevzuat ve politikalar, dil ve idari engeller gibi diğer sorunlar vardır. Bunların sonucunda ortaya çıkan gerçek şudur ki, mülteci işçiler genellikle düşük vasıflı, kayıtdışı istihdamda veya yeterince düzenlenmemiş sektörlerde yoğunlaşmakta, insana yakışır iş açığı, ayrımcılık ve sömürüye açık hale gelmektedir.

ILO'nun, kendi ülkeleri dışında istihdam edilenler dahil tüm işçilerin hak ve çıkarlarını koruma görevi vardır. ILO'nun kapsamlı normatif çerçevesi, diğer şeylerin yanı sıra, kadın ve erkeklerin çalışma koşullarını iyileştirmeyi, işgücü piyasası yönetişini güçlendirmeyi, kabul edilemez çalışma biçimlerini ele almayı ve en kırılgan kesimleri korumayı amaçlamaktadır.

Mülteciler ve ev sahibi toplulukların, özellikle büyük çaplı insan hareketlerinin olduğu bu dönemde, özel ilgiyi hak ettiğini kabul eden ILO, 2016 yılında, işgücü piyasasının işleyişini iyileştirmeye yönelik politika önlemlerinin uygulanması, ülke yurttaşı olanların yanı sıra, mülteci işçilerin de korunması hakkında uygulamalı rehberlik sağlamak üzere üçlü teknik toplantı düzenlemiştir. Toplantının sonunda, **“Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin İşgücü Piyasasına Erişimine İlişkin Rehber İlkeler”** adı verilen, ilgili uluslararası çalışma standartları, evrensel insan hakları belgelerine dayanak ve sahadaki iyi uygulamalardan esinlenen, gönüllülük esasına dayalı, bağlayıcı olmayan ilkeler benimsenmiştir.

Rehber İlkeler’de yer alan unsurlar, 2017 yılında kabul edilen 205 No’lu Barış ve Dayanıklılık İçin İstihdam ve İnsana Yakışır İř Tavsiye Kararı’na dahil edilmiştir. Ayrıca, Rehber İlkeler’in uygulanması, özellikle mltteciler için tam ve üretken istihdama ve insana yakışır işe katkıda bulunmak suretiyle, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın gerçekleştirilmesine yönelik çabalarda, kimsenin geride bırakılmamasını sağlayacaktır.

ILO’nun tüm ye Devletleri, işveren ve işçi örgütlerinin derin kaygılarına dayanan bu Rehber İlkeler, mltteciler ve ev sahibi topluluklar için kapsayıcı istihdam yaratma, fırsat ve muamele eşitliğine yönelik somut ve zamana uygun aracı temsil etmektedir. İlkeler, iklim değişikliği ve küresel salgınlar dahil, küresel kriz durumlarında özellikle önemlidir.

► Dünyamızda bugün yaşadığımız mülteci krizinin çözümlenmesi için, işgücü piyasalarına ve insana yakışır işe erişimi sağlamak zorundayız.

► Guy Ryder / Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Direktörü / Küresel Mülteci Forumu, 2019.

Fotoğraf © ILO/Laith Abu Sha'ireh, Ürdün

Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin İşgücü Piyasasına Erişimine İlişkin Rehber İlkeler¹

Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin İşgücü Piyasasına Erişimi hakkında Üçlü Teknik Toplantı,

Cenevre’de 5-7 Temmuz 2016 tarihlerinde toplanarak,

Yönetim Kurulu’nun, 326. Oturumunda (Mart 2016) aldığı, “Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin İşgücü Piyasasına Erişimine ilişkin politika önlemleri için Rehber İlkeler” hazırlamak üzere üçlü teknik düzenlenmesi kararını yerine getirerek,²

2016 yılının Temmuz ayının yedinci gününde, aşağıdaki Rehber İlkeler’i kabul etmiştir:

- ▶ **1.** Bu Rehber İlkeler, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin³ işgücü piyasasına erişimine ilişkin politika müdahalelerinin tasarlanması ve ulusal üçlü diyalog konusunda temel sağlamak üzere ILO’nun tüm Üye Devletleri, işveren ve işçi örgütlerine hitap eder.
- ▶ **2.** İlkeler gönüllülük esasına dayanır ve bağlayıcı değildir; mahiyet olarak esneklik ve Üye Devletlere ilave yükümlülükler yükleme amacını gütmeyiz.
- ▶ **3.** Rehber İlkeler, Mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin işgücü piyasasına erişimi konusunda Üyeleri destekleme, bu tür durumlardan etkilenen Üyelerin ev sahibi topluluklar, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak müdahaleleri sağlamasına yardım etmeye yönelik ilkeleri belirler.

1 Uluslararası Çalışma Örgütü Yönetim Kurulu, 328. Oturumunda (Cenevre, 26 Ekim - 9 Kasım 2016), Genel Direktör’e, Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin İşgücü Piyasasına Erişimi hakkında Üçlü Teknik Toplantı (Cenevre, 5-7 Temmuz 2016) tarafından kabul edilen Mülteciler ve Diğer Zorla Yerinden Edilmiş Kişilerin İşgücü Piyasasına Erişimine İlişkin Rehber İlkeler’i yayımlama ve yayma yetkisi vermiştir.

2 GB.326/INS/14Add.(Rev.), para. 7: “Bu rehberlik, uluslararası çalışma standartları, evrensel insan hakları belgelerinde yer alan ilkeler ve sahadaki iyi uygulamaların Ofis tarafından yapılacak analizine dayanacaktır.” GB.326/ PV, para. 240.

3 “Diğer zorla yerinden edilmiş kişiler”in uluslararası alanda kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Bu Rehber İlkeler’in amaçları bakımından, “diğer zorla yerinden edilmiş kişiler” tabiri, yurtiçinde yerinden edilmiş kişileri içermez.

- ▶ **4.** ILO, sosyal adaleti ve İnsana Yakışır İş Gündemi'ni destekleme görevi, uluslararası çalışma standartları, işgücü piyasası uzmanlığı ve benzersiz üçlü yapısı yoluyla, uluslararası müdahalelere önemli değerler katabilir.
- ▶ **5.** Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ile ILO arasında Temmuz 2016'da imzalanmış Mutabakat Zaptı'nın öngördüğü üzere, iki kuruluş arasındaki işbirliğinin artması memnuniyetle karşılanmıştır ve diğer ilgili kuruluşlar ile işbirliği teşvik edilir.
- ▶ **6.** Mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin büyük çoğunluğuna ev sahipliği yapan ülkelerin yaptıkları önemli katkılar, ve ayrıca bu grupların yapabileceği katkılar tanınır.
- ▶ **7.** Ev sahibi topluluklar, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler dahil herkese, menşe, ev sahibi ve üçüncü ülkelerde insana yakışır iş fırsatlarının sağlanması önemlidir.
- ▶ **8.** Üye Devletlerin, büyük mülteci kitlelerine ev sahipliği yapan ülkeler ile sorumluluğu daha eşitlikçi biçimde paylaşmaları ve diğer zorla yerinden edilmiş kişileri desteklemelerine yardım etmelerinin hayati önem taşıdığı teyid edilir.
- ▶ **9.** Geçerli uluslararası ve ulusal hukuk, Devletlerin etkili yanıt vermesini sınırlandıran zorluklar, kapasiteler ve kaynaklar üzerindeki yükler göz önünde tutularak, farklı ulusal ve bölgesel koşullar dikkate alınmalıdır.
- ▶ **10.** İade etmeme ilkesine riayet edilerek, yerel entegrasyon, yeniden yerleşme, gönüllü dönüş ve yeniden entegrasyon, işgücü hareketliliği kanallarını destekleyen işgücü piyasası kurumları ve programlarını geliştirmek veya güçlendirmek için, mümkün ve uygun olduğunda, ilave taahhütler gereklidir.
- ▶ **11.** Bu ilkelerin etkili biçimde uygulanması için, uygun olduğunda, uluslararası toplum tarafından yeterli, sürdürülebilir ve öngörülebilir destek sağlanmalıdır.

► A. İşgücü piyasalarına erişim için yönetim çerçeveleri

- **12.** Üyeler, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin, insana yakışır iş ve geçim imkanlarına erişim de dahil olmak üzere, işgücü piyasasında korunmalarını sağlamak için uygun gördükleri biçimde ulusal politikalar ve eylem planları hazırlamalıdır.
- **13.** Ulusal politikalar ve eylem planları, uluslararası çalışma standartları, insana yakışır iş ilkeleri, insani yardım ilkeleri, geçerli insan hakları hukuku ve mülteci hukuku dahil, insan hakları hukukuna uygun olarak ve çalışma bakanlıkları, temsilci işveren ve işçi örgütlerine danışarak hazırlanmalıdır.
- **14.** Mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin kendilerine yeterliğini desteklemek için kayıtlı ve insana yakışır işleri destekleyecek ulusal politikalar ve eylem planları, asgari olarak aşağıdakileri gerçekleştirecek önlemleri içermelidir:
 - (a) işveren ve işçi örgütlerine, istihdam kurumları dahil diğer paydaşlara, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin işgücü piyasalarına erişimleri hakkında rehberlik sağlamak;
 - (b) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin işgücü piyasalarına etkileri ve mevcut işgücü ve işverenlerin ihtiyaçlarına ilişkin güvenilir bilgilere dayalı olarak, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler için iş fırsatlarını incelemek;
 - (c) mültecileri kamplara yerleştirme politikalarını ve insana yakışır iş fırsatlarına erişmeyi engelleyebilecek, istihdama ilişkin ayrımcı davranışlara veya düzensiz istihdama yol açabilecek diğer kısıtlamaları kaldırmayı veya gevşetmeyi değerlendirmek;
 - (d) İşe erişimin, çalışma izni, işveren için istihdam izni veya kotaları gibi belirli yasal kriterler veya gereklere tabi olduğu hallerde, bu koşulların çalışma yaşamında temel ilkeler ve haklar, uluslararası çalışma standartları, insani yardım ilkeleri, işgücü piyasasında fırsat ve muamele eşitliği dahil olmak üzere geçerli insan hakları hukuku ve mülteci hukuku dahil insan hakları hukukuna uygun olmasını sağlamak; ve

Fotoğraf © ILO/ Luis Echeverria, Guatemala

(e) geçerli uluslararası çalışma standartları ve insan hakları normlarının uygulamaya konulmasına ilişkin yasal, politika ve idari uygulama tutarsızlıklarını tespit etmek ve varsa ortadan kaldırmak.

- **15.** Üyeler, işletme tescili gibi girişimcilik için geçerli kanun ve düzenlemeler, ilgili çalışma ve istihdam kanun ve düzenlemeleri ve vergi gereklerine ilişkin bilgilerin kolayca erişilebilir olmasını sağlamalıdır.

► B. Kapsayıcı işgücü piyasaları için ekonomi ve istihdam politikaları

- **16.** Üyeler, kadın ve erkek mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler dahil tüm işçiler ve işletmelere yarar sağlayacak, insana yakışır işlerin yaratılmasına yatırımı destekleyen aktif işgücü piyasası politikaları dahil olmak üzere, uyumlu makro ekonomik büyüme stratejileri tasarlamalıdır.
 - **17.** Üyeler, mümkün olduğu hallerde temsilci işveren ve işçi örgütleri ile birlikte, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişileri kapsayıcı ulusal istihdam politikaları geliştirmeli ve uygulamalıdır.
 - **18.** İstihdam stratejileri aşağıdakileri gerçekleştirecek önlemleri içermelidir:
 - (a) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin işgücü piyasasına erişimini özellikle işe yerleştirme ve kariyer danışmanlığı bakımından desteklemek amacıyla, kamu istihdam hizmetlerinin kapasitesini ve özel istihdam büroları dahil diğer hizmet sağlayıcılarla işbirliğini artırmak;
 - (b) mülteci ve diğer zorla yerinden edilmiş kitlelere mensup gençler ve kadınların, eğitime erişim, hayat boyu öğrenme, çocuk bakımı ve okul sonrası programlar yoluyla, işgücü piyasalarına dahil edilmesini desteklemeye yönelik çabaları güçlendirmek;
 - (c) gerekirse uygun beceri tespit testleri yoluyla, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin edinilmiş beceri ve yetkinliklerinin tanınması ve akredite edilmesini desteklemek;
 - (d) güçlü işbaşı bileşeni (örneğin çıraklık) ve yoğun dil öğretimi içeren, iş sağlığı ve güvenliği dahil, ihtiyaca uyarlanmış mesleki eğitimi kolaylaştırmak;
 - (e) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler için beceri geliştirme ve yükseltme fırsatları, girişimcilik ve iş kurma eğitimine erişimi güçlendirmek; ve
 - (f) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler ve ev sahibi topluluklar için, istihdamda kayıtlı ekonomiye geçişi desteklemek dahil, insana yakışır iş fırsatlarına erişimin artırılmasını desteklemek.
-

- **19.** Üyeler, menşe, geçiş ve varış ülkeleri arasında, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin çalışmayla ilişkili haklarının (örneğin, emekli aylıkları dahil, sosyal güvenlik yardımları) taşınabilirliğini, becerilerinin akreditasyonu ve tanınmasını kolaylaştıracak önlemleri almalıdır.
- **20.** Üyeler, işveren ve işçi örgütlerinin katılımıyla, mültecilerin işgücü piyasasına erişiminin kendi ekonomileri üzerindeki etkilerini değerlendirmeye teşvik edilir.
- **21.** Üyeler, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin, ev sahibi topluluklar, işgücü piyasaları ve daha genel olarak ekonomiler üzerindeki etkilerine ilişkin bilgi ve veri toplama dahil olmak üzere, ulusal işgücü piyasa yönetim sistemlerinin kapasitesini güçlendirmelidir.

Fotograf © ILO/Alfredo Caliz, Moritanya

C. Çalışma hakları, fırsat ve muamele eşitliği

- **22.** Üyeler, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler için çalışma yaşamında temel ilkeler ve haklar, çalışma koşulları, kaliteli kamu hizmetlerine erişim, ücretler ve sosyal güvenlik yardımlarına erişim hakkı bakımından kadınlar, gençler ve engelliklerin özel ihtiyaçlarını tanıyarak başta toplumsal cinsiyet eşitliği olmak üzere, herkes için fırsat ve muamele eşitliğini desteklemek ve mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişileri çalışma hakları ve koruma önlemleri hakkında eğitmek için ulusal politikalar benimsemeli veya var olanları güçlendirmelidir.
- **23.** Ulusal politikalar asgari olarak aşağıdakileri gerçekleştirecek önlemleri içermelidir:
- (a) erkek, kadın ve çocuk mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişileri etkileyen, hukukta ve uygulamada her türlü ayrımcılık, zorla çalıştırma ve çocuk işçiliğiyle mücadele etmek ve önlemek;
 - (b) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler dahil tüm işçilerin, özellikle sendika kurma ve katılma, toplu pazarlık mekanizmalarına katılma, istismara açık çalışma koşullarına karşı adalete ve adli çarelere erişme hakkı dahil olmak üzere, temsil örgütlerine katılmalarını kolaylaştırmak;
 - (c) işyerinde yabancı düşmanlığı sergileyen davranışlarla mücadele için yasal önlemleri benimsemek; bilgilendirme, savunuculuk ve farkındalık artırma kampanyalarını kolaylaştırmak; işveren ve işçi örgütleri, sivil toplum ve diğer ilgili paydaşların anlamlı katılımı ile, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin olumlu katkılarını vurgulamak;
 - (d) işyerindeki mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin, asgari ücret, analık koruması, çalışma süresi, iş sağlığı ve güvenliği dahil ilgili çalışma kanun ve düzenlemeleri kapsamında olmalarını sağlamak, işçi hak ve yükümlülükleri, ihlaller için başvuru yollarını anlayacakları dilde ifade eden bilgi sağlamak; ve
 - (e) iş teftiş kurulları, kamu görevlileri ve yargı makamlarına, mülteci hukuku ve çalışma hakları konusunda eğitim sağlamak, işçilere bilgi ve eğitimin işçilerin anlayacağı dilde verilmesini sağlamak.
- **24.** Ayrımcılık yapmama ve eşitlik ilkesi herkese uygulanmalıdır. Belirli mesleklere erişim, uluslararası çalışma standartları ve diğer uluslararası hukuka uygun olarak, ulusal kanunların belirlediği biçimde kısıtlanabilir.
-

► D. Ortaklık, koordinasyon ve uyum

- **25.** Üyeler, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin büyük kitlesel akınlarının işgücü piyasası üzerindeki etkileri, geçim kaynaklarına erişim ve insana yakışır işin önemi hakkında ulusal, ikili, bölgesel ve küresel diyalogu desteklemelidir.
- **26.** Üye Devletler arasında işbirliği, aşağıdakileri gerçekleştirecek önlemleri içermelidir:
- (a) ILO ve başta UNHCR olmak üzere diğer uluslararası kuruluşların desteğiyle, tutarlı bölgesel müdahaleleri desteklemek üzere, yerel yönetimler, bölgesel organlar ve özellikle bölgesel ekonomik komisyonlar ve bölgesel girişimlerin rolünü güçlendirmek;
 - (b) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler dahil tüm işçilerin yararına, insana yakışır ve üretken işler yaratma, iş geliştirme ve serbest çalışma için kalkınma yardımları ve özel sektör yatırımlarını teşvik etmek;
 - (c) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler için çalışma yaşamında temel ilkeler ve hakları korumak ve desteklemek üzere, işveren ve işçi örgütleri ve sivil toplum rol ve kapasitelerini artırmak; ve
 - (d) BM Kalkınma Yardımı Çerçevesi (UNDAF) mekanizmaları⁴ da dahil olmak üzere, ulusal kalkınma planlama süreçlerine, mümkün olduğu hallerde, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin dahil edilmesini desteklemek.⁴
- **27.** Üyeler, mülteci ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilere ev sahipliği yapan en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeleri desteklemek ve bu ülkelerin kalkınmalarının devamını sağlamak için öngörülebilir, sürdürülebilir ve yeterli kalkınma yardımı sağlamalıdır.

⁴ Bu faaliyet, Küresel Göç Grubu (GMG) tarafından sağlanan, kalkınma planlamasına göç ve yerinden edilmenin dahil edilmesine yönelik kalkınma rehberliğiyle uyumlu olacaktır.

Fotoğraf © ILO/ Fatma Çankara, Türkiye

- **28.** Kamu ve özel sektördeki işveren ve işçi örgütlerinin, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin çalışma yaşamına ve topluma dahil edilmesini desteklemede önemli rolleri vardır ve bunu taahhüt etmelidirler. İşveren ve işçi örgütleri, Üye Devletlerin bu Rehber İlkeler'e uygun olarak aldıkları önlemleri ulusal ve yerel düzeyde desteklemeli, kapsayıcılığı destekleyen politikaların tasarlanması ve geliştirilmesinde hükümetler ve diğer paydaşlar ile işbirliği yapmalıdır. Mültecilerin nesnel durumu ve iş arayanlar için mevcut aktif işgücü piyasası önlemlerini göz önünde tutarak, işçilere fırsat ve muamele eşitliği güvencesi sağlamak amacıyla, becerilerin doğrulanması ve beceri eşleşmesine yardım etmek amacıyla beceri ve yetkinlik değerlendirilmesi, test edilmesi ve varlığının saptanmasında kilit rol oynamalıdır.

► E. Gönüllü dönüş ve dönenlerin yeniden entegrasyonu

- **29.** Menşe ülkeler, dönen mültecileri işgücü piyasasına entegre etmelidir. ILO ve yapabilecek durumda olan Üyeleri, herkes için istihdam ve insana yakışır iş yaratma, geçim imkanları ve kendine yeterlik bakımından, dönen mültecilerin menşe ülkelerine yardım sağlamalıdır.
- **30.** Üyeler, menşe ülkelere danışarak, geçerli mülteci hukuku ve insan hakları hukuku dahil uluslararası hukuk kapsamında yükümlülüklerle uygun olarak, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin kendi ülkelerine dönüş ve yeniden entegrasyonlarını destekleyecek uygun koruma çerçeveleri geliştirmelidir.

Fotoğraf © ILO / Andrew Quilty, Afganistan

F. İşgücü hareketliliği için ilave kanallar

- ▶ **31.** Üyeler, büyük mülteci kitleleri ve diğer zorla yerinden edilmiş kişi kitlelerinin kabulü ve bu kitlelere ev sahipliği yapan ülkelerle sorumluluk paylaşma kanallarından biri olarak işgücü hareketliliğini desteklemeli, bu türden kabul kanallarını kendi ulusal politikalarına dahil etmelidir.
- ▶ **32.** Üyeler, uluslararası çalışma standartları, İnsana Yakışır İş Gündemi ve Emek Göçüne ilişkin Çok Taraflı Çerçeve'yi, mümkün olduğu hallerde, işgücü piyasasına erişim sağlamak suretiyle, mülteciler için işgücü hareketliliği kanallarının geliştirilmesi ve genişletilmesini düzenleyen ulusal politikalar, bölgesel ve ikili anlaşmalara dahil etmelidir. Bu türden politikalar ve anlaşmalar, işveren ve işçi örgütlerine danışmayı içermelidir.
- ▶ **33.** Ulusal ve uygun olduğu hallerde bölgesel politikalar, aşağıdakileri gerçekleştirecek önlemleri içermelidir:
 - (a) işgücü hareketliliği programlarına katılanlar dahil olmak üzere, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişiler için, uluslararası ve bölgesel hukuka göre uygulanır olduğu hallerde, iade etmeme ilkesine uymak;
 - (b) mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişileri destekleyen, ve ayrıca, ülkelerine dönmeye karar verdiklerinde kendi ülkelerine yeni becerilerini taşımalarına yardım eden, beceri geliştirme programlarını sağlamak suretiyle, ev sahibi topluluklara dahil ve entegre edilmesini desteklemek; ve
 - (c) Mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin istihdam edilebilecekleri düşük vasıflı ve düşük ücretli işlerde çalışanlara özel önem vererek, uluslararası çalışma standartlarına uygun olarak ücretler ve çalışma koşulları bakımından muamele eşitliğini sağlamak.
- ▶ **34.** Üyeler, mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin kendi menşe ülkelerinin ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunmalarına yardım edecek ulusal politika, bölgesel ve ikili anlaşmaların geliştirilmesine, yurtdışındaki toplulukların (diyaspora topluluklarının) katılmalarını kolaylaştırmalıdır.

Labour Migration Branch
(MIGRANT)
International Labour Office

Route des Morillons 4 CH-1211,
Geneva 22, Switzerland

www.ilo.org/migrant
email : migrant@ilo.org

Bu dokümanın resmi olmayan
çevirisi ILO Türkiye Ofisi tarafından
yapılmıştır.

ILO Türkiye Ofisi

Ferit Recai Ertuğrul Cad. No:4 Oran-
Çankaya/Ankara/Türkiye

www.ilo.org/ankara
email : ankara@ilo.org